

جمله سازی:

جمله که از تعدادی کلمه تشکیل می‌شود. جمله در زبان ترکی بسیار ساده می‌باشد، چرا که در زبان ترکی به اصول مشکل و پیچیده نیازی نیست، زیرا در صرف کلمات، پسوند تصریفی به خود کلمات پیوند می‌خورد و جابجا کردن آنها در جمله هیچ تغییری را در معنی نمیدهد، ولی می‌تواند از زیبایی جمله بکاهد.

در جمله سازی زبان ترکی، معمولاً فاعل و مفعول و بعد از آن کلماتی که برای نویسنده و یا گوینده مهمتر بنظر آید (و یا بخواهد گوینده کلمه ای را تاکید کند) به ترتیب بکار برده می‌شود. اکنون برای مثال، کلمات این جمله (احمد امروز به اینجا می‌آید.) را جابجا می‌کنیم:

Əhməd bu gün buraya gəlir.	(۱) احمد بۇ گون بۇرایا گلیر
bu gün Əhməd bu raya gəlir:	(۲) بۇ گون احمد بۇرایا گلیر
buraya gəlir Əhməd bu gün.	(۳) بۇرایا گلیر احمد بۇ گون
gəlir Əhməd bu gün buraya.	(۴) گلیر احمد بۇ گون بۇرایا
gəlir buraya Əhməd bu gün.	(۵) گلیر بۇرایا احمد بۇ گون
Əhməd buraya gəlir bu gün.	(۶) احمد بۇرایا گلیر بۇ گون

توجه: - در جملات مذکور کلمات اولی که مهم بنظر می‌رسد.

- بنظر میرسد، جمله اولی و دومی زیبا تر از دیگر جملات می‌باشند، ولی همه آنها

بدرستی فهمیده می‌شوند.

- «بۇ» یعنی «این»، «بۇرا» یعنی «اینجا»، «بۇرایا» یعنی «به اینجا»

معنی می‌دهد.

- «بۇرایا» را در محاوره به شکل «بۇرا» نیز تلفظ می‌کنند.

صفت و بکارگیری آن در جمله :

صفت کلمه ای است که حالت و چگونگی اسم را بیان می کند. کلمه صفتی در زبان ترکی در جلو اسم قرار می گیرد .

– بخشی از کلماتی که در جملات ترکی به شکل صفت بکار گرفته می شوند ، به شکل زیر می باشند :

enli	ائئلی (آنلی)	=	پهن	böyük	بؤیوک	=	بزرگ
qısa	قیسا	=	کوتاه	kiçik	کیچیک	=	کوچک
nazik	اینجه (نازیک)	=	نازک	yekə	یئکه	=	گنده
yeni	یئنی	=	تازه	cıqılı	حیقیلی	=	ریز
gənc	گنج	=	جوان	gözəl	گؤزل	=	خوشگل
yaşlı	یاشلی	=	مسن	çirkin	چیرکین	=	بدگل
qoca	قوجا	=	پیر	qəşənk	قشنگ	=	قشنگ
səfeh	سئففیح	=	نادان	kifir	کیفیر	=	بدگل
körpə	کؤرپه	=	نابالغ	alçaq	آلچاق	=	کوتاه
dəli	دلی	=	دیوانه	uzun	اؤزون	=	دراز

– صفت نیز همانند سایر کلمات می تواند کلمه ساده ، ترکیبی و یا مرکب باشد. صفت

ساده از يك کلمه و صفت مرکب از دو و یا چند کلمه تشکیل می یابد. مثال :

صفت ساده ، کلمه ای است که با کلمات دیگر ترکیب نیافته باشد. مثال :

yaşıl ağaç یاشیل آغاچ درخت سبز .

صفت ترکیبی : دیوار بدون رنگ . بویاقسيز دؤوار . boyaqsız duvar.

صفت مرکب : چمن سر سبز . یام یاشیل چمن . yam yaşıl çəmən.

دامنه (کوه) بی اندازه سرسبز و زیبا . چۇخ گۆزل بیر یاماچ .

çok gözəl bir yamaç

صفت نسبی ، صفتی است که اهلیت و نسبت کسی و شیئی را بیان کند . این صفت به دو شکل صرف می شود :

(۱) به شکل ضمیر ملکی و

(۲) با کمک حرف « ی » اضافی :

– ضمیر ملکی : ستارخان بیزیم خالقیمیزین اوغلودور . = ستارخان فرزند خلق ما است .
səttarxan bizim xalqımızın oğludur .

ساوه نارى شیرین اۇلار . (انار ساوه شیرین می شود .)
savə narı şirin olar .
بۇ آغاچ ألما آغاچى دیر . (این درخت ، درخت سیب است) .
bu ağaç alma ağacidir .
صفت رتبه ای (مقام) :

صفت رتبه ای صفتی است که رتبه و مقام کسی و یا شیئی را بیان کند . مثال :

آب خنك = سرین سۇ
sərin su

آدم پول دار = پۇللو (پۇل لى) آدم
pullu (pullı) adam

صفت تشبیهی oxşar sifətlər :

صفتی است که نسبت مشبیهی را بیان کند . مثال : بۇ قیز دئییه سن چیچکدیر .

این دختر مثل يك (دسته) گل است .
bu qız deyəsən çiçəkdir .

بۇ اۇغلان پهلوان کیمی (گیبی) دیر .
bu oğlan pəhləvan kimidir (gibidir) .

اۇ قیز ائله بیل مارال دیر . o qız elə bil maraldır . ، آن دختر مثل آهوست .

صفت وصفی :

صفتی هست که کس و یا چیزی را توصیف و تعریف کند . مثال :

برگ سبز = یاشیل یارپاق yaşıl yarpaq ، کوه پربرف = قارلی داغ qarlı dağ

صفت برتری :

صفتی است که برتر بودن صفتی را به همشکل‌های خود بیان کند.

صفت برتری به سه نوع تقسیم میشود .

- الف) صفت مطلق

- ب) صفت تفصیلی

- ث) صفت عالی

a) صفت مطلق کلماتی امثال « یاخشی » (خوب) ، « پیس » (بد) ، « بؤیوک » (بزرگ) ، چیچیک و یا کیچیک (کوچک) و . . می‌باشند که در جملات به شکل زیر بکار گرفته می‌شوند. مثال :

این مرد آدم خوبی است = بۇ کیشی یاخشی آدام دیر . bu kişi yaxşı adamdır .

این دختر زیباست = بۇ قیز گۆزل دیر . bu qız gözəldir .

این کوه بزرگ است = بۇ داغ بؤیوک دور . bu dağ böyükdür .

b) صفت تفصیلی ،

بوسیله حرف اضافی « دان » (دن) ، که می‌تواند با کلمه « داها » ، « راق » و « لاپ » نیز همراه باشد ، ساخته می‌شود. مثال :

- حرف اضافی « دان » در جمله به اسم متصل شده و سپس کلمه صفتی بکار گرفته می‌شود :
این دختر بهتر از آن پسر درس می‌خواند . = بۇ قیز او اؤغلانندان یاخشی درس اوخویور .

bu qız o oğlardan yaxşı dərş oxuyur .

- حرف اضافی « داها » جدا و بعد از حروف اضافی « دن » و ما قبل کلمه صفتی نوشته می‌شود :
انار از سیب شیرینتر می‌باشد . نار آلمادان داها شیرین اولار .

nar almadan daha şirin olar .

این کوه از کوه‌های دیگر بلندتر است . = بۇ داغ او بیرى داغلاردان داها اوجا دیر .

bu dağ o biri dağlardan daha ucadır .

- معمولاً در محاوره کلمه اضافی « راق » را صرف نمی‌کنند و بجای آن کلمه اضافی « لاپ » را بکار می‌برند . کلمه « راق » به شکل پسوند به صفت پیوند خورده و (با فعل ایملک) صرف می‌شود : این کوه از آن دیگری ها بلند تر است . بۇ داغ اۇبیری سی لردن اۇجاراقدیر .
bu dağ o birisilərdən ucaraqdır.

کلمه « لاپ » جدا نوشته شده و قبل از صفت بکار گرفته می‌شود. مثال :
این درخت خیلی بلندتر است . = بۇ آغاچ لاپ اۇجا دیر .
bu ağaç lap ucadır .
سهند داغی لاپ چوڭ اۇجا بیر داغدیر . = کوه سهند ، کوه خیلی بلندتری (بلندی) است .
səhənd dağı çox uca bir dağdır .
این چمن ، خیلی زیباتر از آن چمن است . = بۇ چیمەن ، اۇ چیمەندن گۆزل راقدیر .
bu çimən , o çiməndən (çəməndən) gözəlrəqdır .

- صفت عالی بوسیله حروف « آن ən » ساخته می‌شود :
حروف « آن » جدا از کلمه ما قبل خود و جلو صفت بکار گرفته می‌شود . برای ساختن صفت عالی می‌توان از کلمه « بیر » و چوڭ و ... نیز استفاده کرد . مثال :
سهند بزرگترین کوه آذربایجان است . = سهند آذربایجانین آن بۇیوک بیر داغدیر .
səhənd azərbaycanın ən böyük bir dağdır .
بۇ ائو شهرین آن اۇجا (بیر) ائویدیر .
bu ev şəhərin ən uca (bir) evidir .

صفت تکراری

صفت تکراری صفتی هست که در جمله به اشکال مختلف تکرار می‌شود . مثال :
کوه خیلی خیلی بلند . = لاپ اۇجا بیر داغ .
lap uca bir dağ .
سفید سفید مثل برف . = آغ آپاغ قار کیمی .
ağ - apağ qar kimi .
همچون موی سیاه سیاه . = قاپ قارا ساچ کیمی .
qap - qara saç kimi .
(زیل قارا توك (ساچ) .)
zil qara tük (saç) .

۱) کلمات ربطی و بکارگیری آنها در جمله :

« ده » و « دا » « ده » *də* و « دا » *da* را در حالات مختلف مفعولی صرف کردیم . اکنون حروف « ده » ، « دا » با مفهوم جدیدی به شکل پسوند ربطی بکار گرفته می شود. مثال :

« سنده بیر کیتاب وار. » « کیتاب سنده ده وار » ، منده ده وار یعنی کتاب در پیش تو هست (در پیش تو) و در پیش من هم است.

هر چند که هر دو « ده » همشکل می باشند ، اما معنی آنها با هم فرق دارد. پسوند اولی معنی « در » (حالت مفعول با واسطه با حرف اضافی در) را داده و « ده » دومی معنی « هم » و یا « همچنین » را می دهد. « ده » اولی به کلمه ما قبل خود پیوند می خورد و « ده » دومی جدا از آن نوشته می شود. مثال :

من هم کتاب دارم. (در من هم کتاب است.) منده ده کیتاب وار. *məndə də kitab var*
 تو هم قلم داری = سنده ده قلم وار . *səndə də qələm var* .
 حروف صدادار « ده » اولی و « ده » دومی وابسته به آخرین حرف صدادار کلمه ما قبل خود می باشد که هر دو آنها با هم ظاهر شده و به یک شکل (« ده » و یا « دا ») نوشته و خوانده می شود . مثال :

تو هم قلم داری من هم دارم = قلم سنده ده وار منده ده وار.

qələm səndə də var , məndə də var.

۱-۱) کلمه ای که آخرین حرف صدادار آن به آهنگ پائینی (*a , i , o , u*) ختم شود ،

(حروف اضافی « ده » با هماهنگی کوچک) به شکل زیر صرف می شود. مثال :

حرکت در آدم هم هست : حرکت آدامدا دا وار. *hərəkət adamda da var*

حرکت در نور هم هست : حرکت ایشیقدا دا وار: *hərəkət ışığda da var*

حرکت در آتش هم هست : حرکت اوددا دا وار. *hərəkət odda da var*

حرکت در نور هم هست : حرکت نورددا دا وار. *hərəkət nurda da var*

۱-۲) کلمه ای که آخرین حرف صدادار آن با آهنگ بالائی (ə, e, i, ö, ü) است :

حرکت در اکبر هم هست : حرکت اکبر ده ده وار. *hərəkət Əkbərdə də var*
 حرکت در زمین هم هست : حرکت یئر ده ده وار. *hərəkət yerdə də var*
 حرکت در علی هم هست : حرکت علی ده ده وار. *hərəkət Əlidə də var*
 حرکت در چشم هم هست : حرکت گۆزدە ده وار. *hərəkət gözdə də var*
 حرکت در گاو هم هست : حرکت اؤگۆزدە ده وار. *hərəkət oküzdə də var*

ایله (با) : ایله از کلمه ما قبل خود جدا نوشته می شود. مثال:

کتاب ایله قلم *kitab ilə qələm* (کتاب با قلم) ،

حسن ایله آدی گوزل *Həsən ilə Adıqözəl* ، یاشار ایله احمد *Yaşar ilə Əhmər*.

– در موارد زیادی کلمه « ایله » را به شکل « له » مخفف کرده و به کلمات مختلف دیگر پیوند می زنند . در پیوند مذکور حرف صدادار « له » استقلال خود را از دست داده و وابسته به آخرین حرف صدادار کلمه ما قبل خود می شود و با هماهنگی کوچک (له و لا) بکار گرفته می شود. مثال :

حسن له تۇران *Həsən,lə Turan*

تۇران لا حسن *Turan,la Həsən*

یاشار لا حسین *Yaşar,la Hüseyin*

بایرام لا رسول *Bayram,la Rəsül*

– اگر آخرین حرف کلمه ای صدادار باشد ، بین آن و پسوند (له ، لا) يك Y تکمیلی اضافه می شود. مثال :

لاله یله احمد *Lal,ylə Əhməd* (لاله با احمد) ،

گمی یله علی *gəmi,ylə Əli* (کشتی با علی) ،

علی گمی له گتدی *Əli gəmi,ylə gətđi* علی با کشتی رفت . و ...

– در محاوره بجای کلمه ربطی « له » یا « لا » از حروف اضافی inən نیز

استفاده می‌شود. مثال :

Əhməd,inən Rəsül | احمد یئن رسول . (احمد با رسول)

در بکارگیری حروف « i nən » اولین حرف صدادار آن را با هماهنگی بزرگ (i , ı , ü , u) و آخرین حرف صدادار آن (in ə n) را با هماهنگی کوچک (ə , a) بکار می‌گیرند :

Yaşar,inən Həsən | یاشار ینان حسن ، həsən,inən Əli | حسن یئن علی .

Nəaser ,inən Vəli | ناصر ینن ولی (ناصر با ولی)

quş,unan toyuq | قۇشونان تۇيوق (پرندە با مرغ)

süt ,ünən pənim | سوتونن پَنيِر (شير با پنيِر)

it, inən pişik | ايت ینن پيشيك (سك با گربه)

camış , inən öküz | جاميش ینان اؤكوز (گاوميش با گاو)

öküz , ünən camış | اؤكوزونن جاميش (گاو با گاوميش)

همده : həm də | حسن همده حسین بۇ قیزا وۇرولوبلار

Həsən həm də Hüseyin bu qıza vurulublar.

و , və : حسن و حسین مدرسه یه گئدیرلر. Həsən və Hüseyin mədrəsəyə gedirlər.

کی : من اورکدن ایسته بیرم کی سن بخته ور اولاسان .

mən ürəkdən istəyirəm ki , sən bəxtəvər olasan .

برابر = barabar , bərabər | حسین ایله حسن برابر کیتاب اؤخویورلار .

Hüseyin ilə Həsən bərabər (barabar) kitab oxuyur (lar)

چونکی , çünki

من غذا یئمیرم چونکی یئمیشم. mən yemək yemirəm , çünki yemişəm .

(mən ğəza yemirəm , çünki yemişəm.)

ھابلە , habelə : من بیر گره (دفعه) دئیشم ، ھابلە یئنه (گینه) دئییرم
 mən bir dəfə demişəm , habelə yenə (ginə) deyirəm .

ھا بلە سیزین قۇللوغونوزا [به حضورتان] عرض ائدیرم
 habelə sizin qulluğunuza ərz edirəm .

ھمچنین ، həmçinin

ھمچنین سیزین قۇللوغونوزدا حاضریم . həmçinin sizin qulluğunuz da hazırım.
 اونا گۆره : من بۇ سۆزی بیر گره (دفعه) دئدیم ، اونا گۆره داھی دئمیرم (سؤیله میرم).
 mən bu sözü (sözi) bir dəfə (gərə) dedim, ona görə daha demirəm.

ایب (و) ib mən bu kitabı alıb , pulunuda vermişəm.

من بۇ کیتابی آلیب، پۇلونودا وئرمیشم . (من این کتاب را خریدم و پولش را هم داده ام .)

گیبی gibi (« کیمی kimi ») : علی ده سنین گیبی

(کیمی) یاخشی آدام دیر . Əli də sənin (kimi) gibi yaxşı adamdır .

(Əli də sənin kimi yaxşı adamdır.)

آنجاq ancaq : بۇندان آرتیق ، آنجاq منیم الیمدن داھی بیر ایش گلیمیر.

bundan artıq , ancaq mənim əlimdən dəhi (daha) bir iş gəlmir.

جە ca ، جا ca

اۇندا مىليونلارچا تۇمن پۇل وار . onda milyonlarca tımən pul var .

حله hələ : گون باتدی من حله بۇ ایشی قۇرتارما دیم .

gün batdı mən hələ bu işi qurtarmadım .

حله لیک hələlik

سن گئت ، من حله لیک بۇرادا قالیرام . sən get mən hələlik burada qalırım .

اؤترو ötrü :

من بۇ ایشی سن دن اؤترو گۆردوم . mən bu işi səndən ötrü gördüm .

mənim ürəyim balamdan ötrü çalır . مەنیم اورییم بالام دان اۆترو چالیر .
 اۇنا گۆرە : ona görə : مەن یۇرقونام ، اۇنا گۆرە بیر قهوه ایچیرم .
 mən yorqunam , ona görə bir qəhvə içirəm .

مەنیم بۇرجوم وار ، اۇنا گۆرە مەن گۆرک چۆخ ایشله یم .
 mənim borcum var , ona görə mən gərək çox işləyəm .

بۇنا گۆرە : buna görə : مەن بۇنا گۆرە چۆخ ایشله بیرم کی ، بۇرجوم وار .
 mən buna görə çox işləyirəm ki , borcum var .

اۇنون اوچون : مەنیم بۇرجوم وار ، اۇنون اوچون گۆرک چۆخ ایشله یم .
 mənim borcum var , onun üçün gərək çox işləyəm .

ایله ، ilə (با) : حسین ایله حسن کیتاب اۇخویورلار .
 Hüseyin ilə Həsən kitab oxuyurlar .

له ، la , la (با) : مەن تیرنله (قطار لا) گلیرم .
 mən tirenlə (qatarla) gəlirəm .

مەن اۇچاقلا (طیاره ایله) گلیرم .
 mən uçaqla (təyyarə ilə) gəlirəm .
 کیمی (gibi) kimi

کلمه ربطی و تشبیهی « کیمی » معنی « مانند » ، « مثل » ، « همچون » و « همانا » را
 میدهد. (کیمی معنی چه کسی نیز میدهد. کلمه « کیمی kimi » را در کتب قدیم « گیبی gibi » نیز نوشته اند.)

کلمه ربطی « کیمی » در جملات زیر « را بط تشبیهی » را بیان می کند. مثال :
 - علی زبان ترکی را همچون (مثل) یک ترک حرف میزند .

علی تورکجه ، تورک کیمی (گیبی) دانیشیر .
 Əli türkcə , türk kimi danışır .

احمد فارسی را ، مثل یک فارس حرف میزند. = احمد فارسجا ، فارس گیبی (کیمی)

دانیشیر .
 Əhməd farsca , fars gibi (kimi) danışır .

- لاله همچون یک ترک ، ترکی حرف میزند. = لاله تورک کیمی تورکجه دانیشیر .

Lalə türk kimi türkcə danışır .

حسین بقدر يك انگلیسی زبان انگلیسی میداند . = حسین اینگیلسلی کیمی اینگیلسجه بیلیر .

Hüsəyn inglisli kimi ingliscə bilir .

ائله بیل **elə bil** ،

« ائله بیل » معنی « همچون » ، « مثل » ، « چنان » (چنان بدان) را میدهد . احمد

انگلیسی را خیلی خوب مثل يك انگلیسی حرف میزند .

احمد انگلیسجه چوخ گۆزل دانیشیر، ائله بیل کی اینگیلسلی دیر .

Əhməd ingiliscə çox gözəl danışır, elə bil ki ingilislidir.

او به زبان آلمانی طوری خوب حرف میزند گو اینکه او آلمانی است. او آلمانجا ائله گۆزل دانیشیر کی ائله بیل آلمانلی دیر .

o almanca elə gözəl danışır ki, elə bil almanlıdır.

تشبیهه قیافه :

بۇ اوغلان دده سینه بنزییر ، او را باخ یئرشیی ده ائله بیل کی دده سی دیر .

bu oğlan dədəsinə bənzəyir , ora bax yerışı də elə bil ki , dədəsidir .

تشبیهه صدا : او قیز ننه سی کیمی دانیشیر ، ائله بیل کی ، او ، ننه سی دیر .

o qız nənəsi kimi danışır , elə bil ki , o , nənəsidir .

داهی و داها **dahı , daha** : من يك کیلوی دیگر میوه میخوام .

من داهی بیر گیلو میوه ایسته بیرم . mən dahı (daha) bir kilo meyvə istəyirəm .

من چیز دیگری نمی خواهم . من داهی بیرشیی ایسته بیرم . mən dahı bir şey istəmirəm .

نه دئمک **nə demək** : این کلمه به انگلیسی چه معنی میدهد ؟

بۇ سۆزه اینگیلسجه نه دئمک ؟ bu sözə ingiliscə nə demək ?

– این کار توخیلی بد است ، من نمی دانم اسم آن را چه بگذارم . = سنین بۇ ایشین

چوخ پیسیدیر من بیلیمیرم بۇنا نه دئیک . sənin bu işin çox pisdir , mən .

bilmirəm buna nə deyək(demək) .

گینه **ginə** (یئنه) = (باز)

باز برف می بارد . = گینه قار یاغیر .
 مجدداً هوا سرد شد . = گینه هاوا سوئیوق اولدو .
ginə hava soyuq oldu .

آما **amma** (اما)

من بزبان ترکی خوب حرف میزنم ، اما بزبان فارسی نمی توانم خوب حرف بزنم . =
 من تورکجه یاخشی دانیشیرام ، آما (اما) فارسجا یاخشی دانیشا بیلیمیرم .

mən türkcə yaxşı danışıram , amma farsca yaxşı danışa bilmirəm .

تو غذا نداری اما اشتها داری . = سن ده یئمک یؤخدور آما ایشتاها وار .

səndə yemək yoxdur , amma iştaha var .

من اؤنا دئدیم آما او ائشیت مه دی . **mən ona dedim , amma o eşitmədi .**

و یا **və ya** : من می خواهم یک کت و یا یک پالتو بخرم . = من ایسته بیرم بیر کت و یا
 بیر پالتو آلام . **mən istəyirəm bir kot (pəncək) və ya bir palto alam .**

او می خواهد زبان انگلیسی و یا زبان فرانسوی یاد بگیرد . = او انگلیسجه و یا

فرانساجا اؤرنمک ایسته بیر . **o ingiliscə və ya fransızca öyrənmək istəyir .**

یادا **ya da** : او می خواهد انگلیسی و یا اینکه فرانسوی یاد بگیرد . او ایسته بیر

اینگلیسجه یا دا فرانساجا (فرانسیزجا) اؤرنه .

o istəyir ingiliscə ya da fransızca (fəransaca) öyrənə .

یاداکی **ya da ki** : من می خواهم زبان آلمانی و یا اینکه زبان انگلیسی یاد بگیرم .

من ایسته بیرم آلمانجا یا داکی انگلیسجه اؤرنم .

mən istəyirəm almanca ya da ki ingiliscə öyrənəm .

حله **hələ** : او سنی (مسن نیست) ندارد و هنوز به مدرسه می رود . او یاشلی دئگیل

حله مدرسه یه گئدیر . **o yaşlı deyil , hələ mədrəsəyə gedir .**

او جوان دیر حله ائولن مه ییب . **o cəvandır hələ , evlənməyib .**

حله ليك hələlik ،

من در اینجا کار می‌کنم و هنوز امکان رفتن برایم نیست . من بۇرادا ایشله بیرم ، حله ليك گئتمه
 یه ایمکانیم یۇخدور . mən burada işləyirəm, hələlik getməyə imkanım yoxdur .
 سن گئت من حله ليك بۇرادایام . sən get , mən hələlik buradayam .

یعرین yerin : اگر من بجای تو بودم در اینجا کار نمی‌کردم . من سنین یئرین ده اولسايدیم
 بۇرادا ایشله مزدیم . . mən sənin yerində olsaydım burada işləməzdim .
 بری bəri : من مدت پنج روز است که در اینجا هستم . من بئش گوندن بری بۇرادایام .
 mən beş gündən bəri buradayam .

تواز چهارم برج تا کنون در اینجا هستی . سن آیین دۇر (دوردوندن) توندن
 بری (به صرف دوگانه افعال در صفحه توجه شود) . بۇرادا سان .

sən ayın dördündən (dördündən) bəri buradasan.

بۇیان buyan : من در این قسمت شهر زندگی میکنم . من شهرین بۇیانیندا یاشایارام
 (اۇتورورام) . . ən şəhərin bu yanında yaşayaram (otururam) .

ما در این طرف کوه زندگی می‌کنیم و ایشان در آن طرف کوه . بیز داغین بۇیانیندا و اۇنلار
 اۇیانیندا یاشایاریق . biz dağın bu yanında və onlar oyanında yaşayarıq .

ایکن ikən : ایکن ، به تنهائی معنائی ندارد ، ولی هر وقت بعد از فعل و یا صفتی
 بیان شود ، معنی « درعین حال » را بخود می‌گیرد . مثال : من هر وقت خسته می‌شوم قهوه
 می‌نوشم . = من یۇرقون ایکن قهوه ایچرم . mən yorqun ikən qəhvə içərəm .
 من دیروز درعین حالی که غذا می‌خوردم به تلویزیون نیزنگاه میکردم .
 من دونن یئمک یئیرکن تلویزیونا دا باخیردیم .

mən dünən yemək yeyərkən televiz(ora)ıona da baxırdım.

من آن زمانی که شما را نمی‌شناختم به خانه شما نمی‌آمدم . من سیزی تانی مازکن ائوینیزه
 گلمزدیم . mən sizi tanımazkən evinizə gəlməzdim .

وقتی که من بخانه شما می‌آمدم برف می‌بارید . = من سیزین ائوه گلیرکن قار یاغیردی .

mən sizin evə gəlirkən qar yağırdı.

آنچاق ancaq: من اگر می دانستم که او دروغگوست ، با او دوست نمی شدم. من بیلسیدیم

کی، او یالانچی دیر، اؤنونلا آنچاق یولداش اولمازدیم. mən bilsəydim ki, o yalançıdır. onunla ancaq yoldaş olmazdım.

در عین حالی که من آمدم او رفت . آنچاق من گلنده او گمدی .

ancaq mən gələndə , o getdi.

تا آن حدی که می دانستم گفتم . آنچاق بیلیدییم جه دئدیم. ancaq bildiyimcə dedim.

منیم آنچاق یئممه یه واختیم (وقت) یوخ دور. (من اکنون برای خوردن وقت ندارم.)

کی ki: کتابی را که تو داری از کتاب من بهتر است.

səndəki kitab məndəkindən yaxşıdır. سنده کی کیتاب من ده کیندن یاخشیدیر. ماشینی که آنها دارند از ماشین ما گرانتر است. اؤنلارداکی ماشین بیزده کیندن باهالی دیر.

onlardakı maşın bizdəkindən bahalıdır.

- توجه شود که کلمه «کی» را می توان با ضمائر شخصی و اضافه ملکی پیوند داده و کلمه ترکیبی جدیدی بوجود آورد. مثل:

منیمکی mənimki ، (آنکه مال من است) سنینکی səninki (آن که مال تو است) و... با وجودی که حرف صدادار «کی» وابسته به آخرین حرف صدادار کلمه ما قبل خود می باشد و با هماهنگی بزرگ صرف می شود (مثل: کی ، کو ki , kɪ , kü , ku) ولی آن را در موارد زیادی به شکل «کی ki» بکار می برند . برای مثال کلمه «کی» که به شکل پسوند با ضمیر شخصی و اضافه ملکی ترکیب یافته توجه کنید:

منیمکی mənimki (آنکه مال من است)	بیزیمکی bizimki (آنکه مال ما است)
سنینکی səninki (آنکه مال تو است)	سیزینکی sizinki (آنکه مال شما است)
اؤنونکی onunki (آنکه مال او است)	اؤنلارینکی onlarınki (آنکه مال آنها است)

- از اینکه آخرین حرف کلمه ترکیبی مذکور صدادار است در حالت تصریفی بخود یک

« n » می گیرد.

کلمه ترکیبی « منیمکی » به شکل زیر در حالت تصریفی صرف می شود:

حالت فاعلیت	منیم کی	mənimki (مال من)
حالت مفعول با واسطه « به »	منیم کینه	mənimkinə (به مال من)
حالت مفعول با واسطه با حرف اضافی « در »	منیم کینده	mənimkində (در مال من)
حالت مفعول با واسطه با حرف اضافی « از »	منیم کیندن	mənimkindən (از مال من)
حالت مفعول بی واسطه « را »	منیم کینی	mənimkini (مال مرا)
اضافه ملکی	منیم کینین	mənimkinin (مال مال من)

yoxsa : یوخسا : من سنه دئدیم کی واختیم یوخدور ، یوخسا ائشیدمه دین می ؟

(من به تو گفتم که وقت ندارم ، مگر نشنیدی ؟)

mən sənə dedim ki vaxtım yoxdur , yoxsa eşitmədinmi ?

eyni : عینی : سنین ماشینین عینی بۇ ماشین دیر . (ماشین تو عین همین ماشین است .)

sənin maşının eyni bu maşındır .

sankı : سانکی : علی منی گوردو سلام (سلام) وئرمه دی ، سانکی منی تانیمیر .

(علی مرا دید سلام نکرد گو اینکه مرا نمی شناسد .)

Əli məni gördü, salam (səlam) vermədi, sankı məni tanımır.

başqa : باشقا [دیگر ، بجز این] باشقاسی [دیگری ، بجز این یکی]

علی منی گوردو سلام (سلام) وئرمه دی ، بۇنون بیر باشقا معناسی وار .

(علی مرا دید و سلام نکرد ، این دیگر معنی بخصوصی دارد .)

Əli məni gördü salam (səlam) v ermədi , bunun bir başqa mənasıvar .

özgə – اؤزگه : کس دیگری :

بۇکیتاب منیم دئگیل ، اؤزگه بیر آدامین دیر . (این کتاب مال من نیست ، بلکه مال

bu kitab mənim deyil , özgə bir adamındır . کس دیگری است.)

بۇ بى بəy اۆزگە دئگىل مېم قارداشيم دير. (اين آقا كس ديگري نيست برادر
من است .) bu bəy özgə deyil , mənim qardaşımdır.

- علامت مخصوص زبان (جه ، جا ، cə , ca)

حروف اضافی «جه cə» و «جا ca» به شکل پسوند به «نام» خلقها و کشورها و مناطق مختلف پیوند می خورد و آنرا به نام زبان آن خلق و کشور تبدیل می کند. مثال :

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
ترک =	türk	زبان ترکی —	türkcə تورکجه
فارس =	fars	زبان فارسی —	farsca فارسجا
ترکمن =	türkmən	زبان ترکمنی —	türkməncə تورکمنجه
عرب =	ərəb	زبان عربی —	ərəbcə عربجه
روس =	rus	زبان روسی —	rusca روسجا
آرمنی =	erməni	زبان ارمنی —	ermənicə ارمنیجه
یونان =	yunan	زبان یونانی —	yunanca یونانجا
چین =	çin	زبان چینی —	çincə چینجه

- اگر اسم ملیت و زبان و یا مملکت همشکل باشد می توان بجای «جه» و «جا» به آن اسم «دیلی» (زبان او) نیز افزود. مثال :

کره = کُره یا koreya ، کره یا دیلی koreya dili

ژاپن = ژاپن japon ، ژاپن دیلی japon dili

در برخی موارد نام زبانها ، به همان شکل که از زبانهای دیگر گرفته شده نیز تلفظ می شود. مثال :

بجای انگلیسجه میگویند اقیلتر . بعضی از با سوادهایمان نیز آنها را به شکل زبان فارسی بکار می گیرند :

انگلیسی بجای انگلیسجه ، یونانی بجای یونانجا و ترکی بجای تورکجه و ...

جه و (له) cə , ca (lə)

mən günlərlə səni gözlədim . من روزها مراقب تو بودم. من گونلرله سنی گؤزله دیم .
من روزها چشم براه بودم .

mənim gözüm günlər(lə)cə yoldaydı . منیم گؤزوم گونلرله (جه) یۆلدایدی :

مادر برای فرزندش يك عالم آرزو دارد. آنانین بالاسی اوچون بیر جه عالم آرزوسو وار.

ananın balası üçün bircə aləm arzüsü var.

جه و جا cə və ca : منیم تۆیوما اؤنلارجا آدم گله جك . (به عروسی من ده ها

mənim toyuma onlarca adam gələcek (lər) . نفرخواهند آمد.)

جان ، جن can, cən ،

این اتوبوس از تهران تا به تبریز میرود. = بۇ اتوبوس تهراندان تبریزه جان(جن) گئدیر.

bu avtobus (otobus) təhrandan təbrizəcən gedir .

من شبها تا ساعت ده مشغول کار هستم .

mən gecələr saat onacan işlərəm . (ایشله یه رم.) من گئجه لرساعت اؤنا جان ایشلرم(ایشله یه رم.)

۱) کلمات قیدی و بکارگیری آنها در جمله :

هامی سی hamısı

بۇ آلمالار ، هامی سی یتملی دیر (لر). (همه [کلاً] این سیب ها خوردنی هستند.)

bu almalar hamısı yeməlidir. (lər)

یوخ ، بۇنلارین هامی سی خراب دیر (لر). (نه خیر همه اینها خراب هستند.)

yox , bunların hamısı xarabdır (lər) .

بوتوو bütöv : بۇ آلمالار بوتوو خراب اولوب (لار). (کل این سیب ها

خراب شده است. bu almalar bütöv xarab olub (lär).

من بوتوو بۇ آلمالاری آماق ایسته بیرم . (من میخوام کل این سیبها را بخرم.)

mən bütöv bu almaları almaq istəyirəm .

بوتون bütün : بۇ قارپیز کسپیل مه ییب ، بوتون دور . (این هندوانه

بریده نشده و سالم است . bu qarpız kəsilməyib , bütündür .

من بوتون بیر چای نیک چایی ایچدیم . (من یک قوری کامل چای را نوشیدم.)

mən bütün bir çaynıq çayı içdim .

داکی daki (دکی daki) : حروف اضافی قیدی (دکی، داکي) به تنهائی معنی ندارند ولی اگر

به دنبال اسمی بیابند معنی دار میشوند. معنی آن به فارسی « در اینجائی » و یا « در آنجائی »

می باشد. مثال: خیابانداکی آغاچ چوخ بؤیوک دور. (درختی که در خیابان است خیلی

بزرگ است . xıyabandakı ağaç çox böyükdür .

کۆلده کی چیچکلر چوخ گۆزلدیر (لر). (گلھائی که در بوته گل است خیلی

زیباست. köldəki çiçəklər çox qözəldir (lär) .

آغاچ داکي یارپاقلار یاشیل دیر. (برگھائی که روی درخت است سبز می باشند.)

ağaçdakı yarpaqlar yaşıldır(lär).

یالقیز yalqız : او قوش یالقیزدیر . (آن پرنده تنهاست ، یار

ندارد.) بۇ کیشینین قادینی اولدو و او یالقیز قالیدیر . (خانم این آقا فوت کرده و او تنها

bu kişinin qadını öldü (öldi) və o yalnız qalıbdır . (مانده است.)

تک **tək** : او قادين کيشيسي اولدو و او تک قاليدير.(شوهراَن خانم مرد و او

تنها مانده است.) o qadının kişisi öldü(öldi) və o tək qalıbdır.

اولراق **olaraq** : سن صينيفده (کلاسدا) بيرينجي اولراق هديه آلدین.

وقتي که تو در کلاس شاگرد اول شدی جايزه گرفتی.

sən sinifdə(klasda) birinci olaraq hədiyyə aldın.

داهي **dahi (daha)** : ساعت سککيزدير گئچ اولوبدور ، من داهي صينيفه (کلاسدا)

گئدميرم (ساعت هشت است و دير شده است ديگر من به کلاس نمی روم.)

saat səkkizdir, geçdir,mən daha sinifə (kilasa) getmirəm.

من داهي او مسئله يه فيکير ائتميرم . (من ديگر به آن مسئله فکر نمی کنم.)

mən dahi (daha) o məsələyə fikir etmirəm.

دئيه سن **deyəsən** :

bu itə bax , deyəsən fildir. بۇ ايتته باخ ، دئيه سن فيل دير.

hava xarab olur,deyəsən yağacaq . هوا خراب اولور، دئيه سن ياغاجاق .

چوخدان **çoxdan** : من چوخدان دير كي بۇرادا ياشايرام . (من خيلى وقت است

mən çoxdandırkı burada yaşayıram . که در اينجا زندگي ميکنم.)

بئله **belə** : سن هئچ بير ايش ده جيددى دئگيل سن ، بئله اولماز . (تو در هيچ كاري

جدى نيستى ، اينطوري نميشود.) . sən heç bir işdə ciddi deyilsən ,belə olmaz .

جيددى اول ، بۇايش بئله بۇيا – باشا چاتماز . (جدى باش اين كار به اين شكل سرانجامي

ciddi ol , bu iş belə boya--başə çatmaz. ندارد.)

اوشاقلار سؤزه باخميرلار(سؤز ائشيدميرلر)بئله بير او يون اولماز(بچه ها گوش شنوائى ندارند

اينطوري (مسخره بازى) نمی شود.) uşaqlar heç bir sözə baxmırlar.

(söz eşitmirlər) belə bir oyun olmaz.)

هابئەمە habelə : هابئەمە سىزىن خىدمىتى نىزە عرض ائىلە يىم كى. (اين چىنن
بخدمت شما عرض كنم كه..)
habelə sizin xidmətinizə ərz eyləyimki.

هابئەمە سىزىن قۇلۇغونوزدا عرض ائددىم كى.. (همچنين در حضور شما عرض كردم كه..)
habelə sizin qulluğunuzda ərz eddim ki...

قيود تايیدی : دوز düz (راست ، درست) دۇغرى ، دۇغرو (صحيح)
doğru (doğru) هن (حن) hən (بلى همان است كه گفتى). هه hə (بلى اين
چىنن است) اۇجوردور o cürdür (آنطورى است) بۇجور دور bu cürdür (اينطورى
است) ، وار var (هست) . اۆد əvəd (بلى) [« اۆد » امروزه صرف نمى شود .]
اۇغروندا : آنا بالالارى اۇغروندا اۆز جانيندان دا گىچدى (مادر بخاطر فرزندان خود از
جان خود نيز دريغ نكرد .)
ana balaları uğrunda öz canından da geçdi.

۳) قيد تشبیهی : təşbih (oxşar) qəydi

بۇجور : بوجور اۆلماز. bu cür olmaz (اين شكلى نميشود)
اۇجور : اۇجور بير شىي اۆلماز. o cür bir şey olmaz (چيزى به آن شكلى نمى شود)
بۇنجا : بۇنجا بير يالان اۆلماز. bunca bir yalan olmaz (دروغ به اين بزرگى نمى شود)
بەلە : بەلە بير يالان اۆلماز : belə bir yalan olmaz (به مثل اين دروغ نمى شود .)
اۇنجا : منده اۇنجا باجارق اۆلماز. mändə onca bacaraq olmaz.

(تجربه [توانائی] من به اندازه او نمى شود)

كىمى : من اۇنون كىمى باجارقلى دئگىلم. mən onun kimi bacaraqlı deyiləm.
منيم باشاريغيم سىنكى كىمى اۆلماز. mənim başarığım səninki kimi olmaz.

(توانائی [كارآئى] من مثل تو نمى شود .)

۶) قيد استثناء istisna qəydi

اۇ بيريسى o birisi [o biri] (آن ديگرى)

ايريسى ayrısı (آن يكى ، بغير از اين)

مگر (mägər) māyər (مگر)

یوخسا yoxsa : (وگرنه ، اگر نباشد ، در غیر اینصورت)

۷) قید نفی : inkar qeydi

مه mə ، ما ma ، مز mēz و ماز maz

یوخ yox [یو yo] (نیست ، موجود نبودن)

دئگیل deyil (نیست ، نمی باشد)

سیز siz , siz ، سۇز sūz , suz (سۇسوز [تشنه] ، پولسوز [بی پول])

هئچ heç = hiç (هیچ) ، هئچ واخت hæçvaxt (هیچ وقت)

۸) قید تمنا و آرزویی arzu və təməna qeydi

کئشکە kəşkə (ای کاش) [کاشکی kaş ki] نه اؤلا nə ola (ای کاش) ،

بیر اؤلا bir ola (کاش) ، آل لاه ائله یه (ائده ، edə) ، allah eləyə (خدا کند)

۹) قیود تکراری : təkrar qeydi

یام یاواش yam - yavaş ، یاواش یاواش yavaş - yavaş (یاواش یاواش)

تئز تئز tez - tez (زود زود) ، بام بالا bam - bala (ریز و ریز ، کوچک)

یام یاوشیل yam - yaşıl ، یاوشیل یاوشیل yaşıl - yaşıl (سر سبز)

قۇشا قۇشا qoşa-qoşa quşlar (پرندهگان جفت جفت)

بالا بالا bala-bala balalar (بچه های ریز و ریز ، زیبا)

یعم یئیین ، یام یاواش ، قارن قولوخ ، قام قارانلیق ، گوؤم گونش ، ...

۱. حرف اضافی « ن » ، « کی » و « لیک »

در جمله به مفهوم صفت وصفی بکار گرفته می شود :

« ن » ایندینین indinin (مال کنونی) ، دونه نین dünənin (مال دیروز)

« ن » همراه « کی » : دونن کی dünəнки (مال دیروز [دیروزی])

دونن کینین *dünənkinin* (آنکه مال دیروز [دیروزی] است)
 لیک : کئچن ایل لیک *keçən illik* (آنچه که مال سال قبل است ، پارسالی)
 گلن ایل لیک *gələn illik* (آنچه که مال سال آینده است .)

۱۲) قید زمانی *zaman geydi*

قید زمانی به کلمه ای گفته میشود که زمان و وقت معینی را مشخص و بیان کند . مثال :

الان = ایندی *indi* ، بعد = سونرا *sonra*
 همیشه – همیشه *həmişə* ، حالا = شیمدی *şimdi*
 « شیمدی » اکنون در محاوره بکار گرفته نمی شود ولی در کتب قدیمی صرف شده است .

زود = تئز *tez*
 دیر = گئج *gec*
 چه وقت = (نه واخت) ؟ *nə vaxt*
 تاچه وقت = نه واختاجان ؟ *nə vaxtacan*
 چه وقت = هاچان ؟ *haçan*

۱۳) قید مکانی *məkan qəydi*

قید مکانی کلمه ای است که بر مکان معینی دلالت کند . مثال :

اینجا = بۇرا *bura* ، آنجا = اؤرا *ora*
 بالا = اوست *üst* ، پائین = آلت *alt* (آشاغا *aşağa*)
 جلو = قاباق *(on) qabaq* ، عقب = دالی *dalı* (آرخا *arxa*)
 پیش = بری *bəri* ، کنار = کنار *kənar*
 بیرون = ائشیک *eşik* ، تو = ایچری *içəri*
 آنطرف = اویان *oyan* ، این طرف – بویان *buyan*
 آن طرف = اؤ طرف *otərəf* ، اینطرف = بؤ طرف *butərəf*

۱۴) حروف اضافی « لی » (*li*):

حروف اضافی «لی» به شکل پسوند به کلمات سوالی «نه ره» (کجا) ، «نه یئر» (کجا) و «هارا» (کجا) پیوند خورده و کلمات جدیدی به شکل «نه یئرلی» ، «نه ره لی» و «هارالی» (اهل کجائی) ساخته می‌شود .

حرف صدادار «لی» تابع آخرین حرف صدادار کلمه ما قبل خود می‌باشد و در نتیجه در صرف به شکل «لو» ، «لی» (, lu , lü , li . il هماهنگی بزرگ) در می‌آید .

«هارالی» ، «نه ره لی» و «نه یئرلی» مفهومی همچون «اهل کجائی» و «زا دگاه تو کجاست» را دارد. حروف اضافی «لی» همچنین در جواب کلمات سوالی فوق نیز بکار گرفته می‌شود. مثال :

سؤال : تو اهل کجا هستی ؟ سن نه یئرلی سن؟ sən nə yerlisən(sən nəralisən ?)

تو اهل کجا هستی ؟ (sən haralısən) سن هارالی سان)

جواب : من باکی لی یام mən bakılıyam ، من تبریزی یام mən təbrizliyəm

من تهرانی یام tehranlıyam ، من آذربایجانلی یام mən azərbaycanlıyam

۱-۱۴) حرف اضافی «لی» به شکل زیر صرف می‌شود : (هارالی)

من هارالی یام ? mən haralıyam (من اهل کجا هستم ؟)

سن هارالی سان ? sən haralısən (تو اهل کجا هستی ؟)

او هارالی دیر ? o haralıdır

بیز هارالی بیق ? biz haralıyıq

سیز هارالی سینیز ? siz haralısınız

اونلار هارالی دیرلار ? onlar haralıdır (lar)

۲-۱۴) نه ره لی (نه رلی)

من نه ره لی یام ? mən nəralıyəm (من اهل کجا هستم)

سن نه ره لی سن ? sən nəralısən

او نه ره لی دیر ? o nəralıdır

(hendistanlıdır)	siz	hidustanlısınız	سبز هندوستانلی سینیز
	onlar	misirlidir (lər)	اونلار میصیرلی دیرلر
(şililisən)	sən	çililisən	سن شیلی لی سن
	mən	ingilisliyəm	من انگلیسلی یم
	sən	ərəbistanlısan	سن عربیستانلی سان
	mən	argentinalıyam	من آرژنتینالی یام
	siz	japonlusunuz	سبز ژاپونلوسونوز
...	biz	çinliyyik	بیز چینلی ییک

۴-۱۳) اسمی که آخرین حرف صدادر آن به یکی از چهار حرف «ö، ü، o و u» ختم شود، آن را می تواند به دو شکل زیر صرف کرد. مثال :

mən japonluyam (japunliyam)	من ژاپون لویام (یوم)
sən istanbullusan (sun)	سن ایستانبول لوسون (سان)
ağqoyunlular (lilar)	آغ قویونلولار (آغ قویونلی لار)
qaraqoyunlular (lilar)	قارا قویونلولار (قارا قویونلی لار)

۷-۱۳) در مواردی که اسمی از زبانهای دیگر گرفته شده (بجای صرف آن با اصول زبان ترکی) به همان شکل اصلی خود نیز صرف می شود . مثال :

(amerikanlı آمریکانلی)	amerikalı	بجای	american	آمریکان
(inqilisli اینگیلیس تانلی)	inqilisli	بجای	inqiltər	اینگلتز
- بعضی از « با سوادهایمان » نیز آن را همانند فارسی به شکل زیر بکار می برند :				
	tehranlı	بجای	tehrani	تهرانی
	iranlı	بجای	irani	ایرانی
	istanbullu (istanbullı)	بجای	istanboli	ایستانبولی

۲-۱) اعداد (قید اعداد)

اعداد در زبان ترکی « سایی » نامیده می‌شود . در زبان ترکی اول اعداد بزرگ و بعد به ترتیب اعداد کوچکتر خوانده و نوشته می‌شوند.

اعداد در ترکی کاملاً با قاعده است و همچون عربی یا فارسی اعداد جا و شکل خود را (برای مثال : « یازده » که يك به شکل « یاز » در آمده و به جلو نیز کشیده شده است.) عوض نمی‌کنند :

فارسی	ترکی با خط عربی و لاتین	فارسی	ترکی با خط عربی و لاتین
يك -	بیر	یازده -	اؤن بیر on bir
دو -	ایکی	دوازده -	اؤن ایکی on iki
سه -	اوچ	سیزده -	اؤن اوچ on üç
چهار	دؤرت	چهارده -	اؤن دؤرت on dört
پنج -	بعش	پانزده -	اؤن بعش on beş
شش -	آلتی	شانزده -	اؤن آلتی on altı
هفت -	یعددی	هفده -	اؤن یعددی on yeddi
هشت -	سککیز	هجده -	اؤن سککیز on səkkiz

فارسی	ترکی با خط عربی و لاتین	فارسی	ترکی با خط عربی و لاتین
نه -	دؤققوز	نوزده -	اؤن دؤققوز on doqquz
ده -	اؤن	بیست -	اییرمی iyirmi
سی -	اؤتوز	چهل -	قیرخ qırx
پنجاه -	اللی	شصت -	آلتمیş altmış
هفتاد -	یتمیش	هشتاد -	سکسان səksən
نود -	دؤخسان	صد -	یوز yüz

فارسی	ترکی با خط عربی و لاتین	فارسی	ترکی با خط عربی و لاتین
-------	-------------------------	-------	-------------------------

iyirmi iki	بیست و دو - ایییرمی ایکی	،	iyirmi bir	بیست و یک - ایییرمی بیر
iyirmi dörd	بیست و چهار - ایییرمی دؤرت	،	iyirmi üç	بیست و سه - ایییرمی اوچ
yüz doxsan iki	صد و نود و دو - یوزدۇخسان ایکی	،	yüz əlli beş	صد و پنجاه و پنج - یوزآللی بئش
qırx iki	چهل و دو - قیرخ ایکی	،	otuz bir	سی و یک - اؤتوز بیر
yüz dörd	صد و چهار - یوزدورت	،	əlli üç	پنجاه و سه - اللی اوچ
yüz qırx	صد و چهل - یوز قیرخ	،	yüz on	صد و ده - یوز اون
üç yüz	سیصد - اوچ یوز	،	iki yüz	دویست - ایکی یوز
beş yüz	پانصد - بئش یوز	،	dört yüz	چهار صد - دؤرت یوز
min	هزار - مین	،	altı yüz	ششصد - آلتی یوز
iki min	دو هزار - ایکی مین	،	min bir	هزار و یک - مین بیر
yüz min	صد هزار - یوز مین	،	on min	ده هزار - اون می
on milyon	ده میلیون - اون میلیون	،	bir milyon	یک میلیون - بیر میلیون
bir milyar	یک میلیارد - بیر میلیارد	،	yüz milyon	صد میلیون - یوز میلیون

- بهتر است که تک تک اعداد نزدیک ولی جدا از هم نوشته شود. مثال :

- مین بیر min bir ، بیر میلیون بیر bir milyon ، اون میلیون ایکی یوز اللی əlli yüz iki milyon

۳-۱) شمردن اعداد (سایماق) به شکل زیر در زمان حال صرف می شود :

من	ساییرام	mən sayıram	-	من می شمارم
سن	ساییرسان	sən sayırsan	-	تو می شماری
او	ساییر	o sayır	-	او می شمارد
بیز	ساییریق	biz sayırıq	-	ما می شماریم
سیز	ساییرسینیز	siz sayırsınız	-	شما می شمارید
اونلار	ساییرلار	onlar sayırlar	-	آنها می شمارند

شمردن به شکل گذشته : ساییدیم ، سامیشام ، سامیشدیم ، و..

- شمردن با فعل مصدری در زمان حال : من سایماقدايام ، سایماقدايديم ، و..
 شمردن به شکل امری : ساييم ، ساي ، سايسين ، و...
 شمردن در زمان آینده نزدیک : سايارام ، ساياريم ، سايارميشديم ، و...
 شمردن در زمان آینده : ساياجاغام ، ساياجاغيديم ، و...

۴-۱) اعداد ترکیبی:

- اعداد ترکیبی به اعدادی گفته می شود که از چند کلمه تشکیل می یابد . مثال :
- اؤن بیر on bir (یازده) ، اؤن آلتی on altı (شانزده)
 ایییرمی بئش (ایگیرمی بئش) iyirmi beş ، (بیست و پنج)
 یوز بیر yüz bir (صدو يك) ، یوز اؤن yüz on (صدو ده)
 یوز ایییرمی yüz iyirmi (صدو بیست) ، ایکی یوز iki yüz (دو بیست)

۵-۱) اعداد ترتیبی :

- اعداد ترتیبی به اعدادی گفته می شود ، که به شکل نظم و ترتیب پشت سرهم بیان شود . علامت آن « اینجی » است و حرف صدادار آن وابسته به آخرین حرف صدادار کلمه ما قبل خود می باشد ، که در صرف به شکل inci , üncü , uncu (با هماهنگی بزرگ) در می آید . اعداد ترتیبی به شکل زیر بکار گرفته می شود . مثال :

- بیرینجی birinci (یکم) ، اؤنونجو onuncu (دهم)
 ایکینجی ikinci (دوم) ، ایییرمینجی iyirminci (بیستم)
 اوچونجو üçüncü (سوم) ، اؤتوزونجو otuzuncu (سییم)
 آلتینجی altıncı (ششم) ، می نینجی (مینینجی) mininci (هزارم)]
 توجه : اگر آخرین حرف عددی به حرف صدادار ختم شود (مثل : آلتی) در صرف به آن « y »

اضافه نمی شود . بلکه يك حرف صدادار از آن حذف می شود .

۶-۱) اعداد شرحی :

اعداد شرحی به اعدادی گفته می شود که چگونگی و موقعیت خود را شرح دهد. مثال:

ایکی ایکی iki - iki (دو به دو) ، اُون اُون on - on (ده به ده)
 اوچ اوچ üç - üç (سه به سه) ، یوز یوز yüz - yüz (صد به صد)
 دؤرت دؤرت dört - dört (چهار به چهار) ، مین مین min - min (هزار به هزار)
 یوز مین یوز مین yüz - min yüz - min (صد هزار صد هزار)

۱-۷) اعداد کسری: اعداد کسری به اعدادی گفته میشود که کمتر از یک باشد. مثال:

یاریم yarım (نصف) ، دؤتده بیر dördtə bir یک چهارم
 اوچده بیر üçdə bir (یک سوم) ، بئشده بیر beşdə bir و یا
 بئشده بیر beşdə biri (یک پنجم)

۱-۸) کلمات نامعین (اعدادی) :

کلمات نامعین ، کلماتی هستند که مقدار نامعین و نامشخصی را نشان می دهند. مثال:

چوخ çox (زیاد) ، آز az (کم)
 آرتیق artıq (زیادتر) ، اسگیک əsgik (کمتر)
 اوقدر o qədər (آن قدر) ، بوقدر bu qədər (این قدر)

۱-۹) کلمات مقدار تشبیهی :

بۇ اونجا دیر bu oncadır (این همان قدر است)
 بۇ اونا تایدیر bu ona taydır (این هم مقدار و یا هم شکل آن است)
 اۇ بۇندان چوخ دور.. o bundan çoxdur (آن از این زیادتر است)
 بۇ اونا بنزیریر. bu ona bənzəyir. (این به آن شبیه است)
 بۇ ایکی قیز بیرى بیرینه بنزیریر (لر) . (این دو دختر شبیه هم دیگر هستند .)
 bu iki qız biri birinə bənzəyir (lər) .

۱) قید سؤالی : sual (soru) qeydi :

کیم kim ؟ : (چه کسی) او کیم دیر ؟ o kimdir (او کیست)

(حالت تصریفی کلمه « کیم » : کیمه ، کیمده ، کیمدن ، کیمی ، کیمین)

نئجه necə ؟ : (چطور) اونون کیفی نئجه دیر ؟ onun keyfi necədir ?

(چند [چند تا]) او نئجه دیر ؟ o neçədir ? (آن چند است)

هانسی hansı ? (کدامی) سیز هانسی ماشینی آلدینیز ؟ siz hansı maşını aldınız ?

(شما کدام [کدامین] ماشین را خریدید ؟)

نه اوچون nə üçün ? (شما به چه منظوری به اینجا آمدید.)

(برای چه) سیز نه اوچون بورایا گلدینیز. siz nə üçün buraya gəldiniz.

هانی hanı ? (کو ، کجاست) . هانی به ؟ hanı bə ? چه شده ، کجا مانده ؟)

۱-۱) قید سوالی عددی :

چند ، نئجه neçə

آن چند تا است ، او نئجه دنه دیر ؟ o neçə dənədir ?

چند دانه ، نئجه دنه (نچه دانه) ؟ neçə dənə ?

چه قدر ، نه قدر nə qədər ?

چه قدر است ، او نه قدر دیر ؟ o nə qədərdir ?

قیمت آن چند است = اونون قیمتی نئجه دیر ؟ onun qiyməti neçədir ?

ارزش آن خانه چند است : او ائو نئجه یه دیر ؟ o ev neçəyədəyər

او ائوین قیمتی نئجه دیر + او ائوین دیری نئجه دیر

او قیزیلین دیری نئجه دیر . bu qızılın dəyəri neçədir ?

ارزش ، قیمت (دیر) qiymət بها (ارزش) ، ده یر dəyər ، بو کیتابین

دیری چۆخدور (ارزش این کتاب زیاد است)

گران ، باها baha ، بو کیتاب باها دیر bu kitab bahadır (این کتاب گران

است) چه : نه nə ، این چیست : او نه دیر ? o nədir ?

اعداد نامعین سوالی :

نه چه neçə (چه قدر) ، نچه دنه neçə dənə (چند دانه)

نه قدر nə qədər (چه قدر)

« نه » کلمه سوالی

او ئو تاختادان سالینب دیر می؟ یو ، او تاختادان سالینبمایب دیر .

– « نه » (چه) به شکل زیر به حالت تصریفی صرف می شود :

نه ده ؟ nədə (درچه)	نه یه ؟ nəyə (به چه)	نه ؟ nə (چه)
نه یین ؟ nəyin (مال چه)	نه یی ؟ nəyi (چه را)	نه دن nədən (ازچه)

نه اوچون nə , üçün : شما برای چه به اینجا آمدید؟ سیز نه اوچون بۇرا یا گلدینیز؟

siz nə üçün buraya gəldiniz.

شما برای چه (به چه دلیلی) اینکار را انجام دادید ؟ سیز نه اوچون بۇ ایشی گوردونوز؟

siz nə üçün (nəçün) bu işi gördünüz ?

نه یه گوره nəyə görə : شما بخاطر چه (به چه دلیل) اینجا می آئید ؟

سیز نه یه گوره بۇرایا گلیر سینیز ؟ siz nəyə görə buraya gəlirsiniz ?

نه جور nə cür : (چگونه) اونون کئیفی نه جور دور ? onun keyfi nə cürdür ?

(حال اوچگونه است .) (نه تهر ؟ ، نه شیکل ؟ ، نه شیکیل ؟) [

نی یه niyə : (چرا) سیز نی یه گلمه دینیز ؟ siz niyə gəlmədiniz ?

(شما چرا نیامدید ؟)

نه یی nəyi : سیز نه یی آلدینیز ؟ siz nəyi aldınız ? (شما چه چیزی را خریدید)

نه یه nəyə : او برای چه اینجا می آید ؟ او بۇرایا نیه گلیر ؟ o buraya nəyə gəlir ?

شما به چه نگاه می کنید ؟ سیز نیه باخیرسینیز ؟ siz nəyə baxırsınız ?

نی یه **niyə** : شما به چه علت نگاه می کنید ؟ سیز نی یه (نییه) باخیرسینیز ؟
 siz niyə baxırsınız (برای چه) بو نه یه لازیم دیر ؟ bu nəyə lazımdır
 (این برای چه لازم است ؟)

یئر (زمین) yer : (زمین به دور خورشید می چرخد .)
 یئر گونون دؤره سینه دؤلانیر . yer günün dövrəsinə dolanır .
 نم یئرده یاتماق یاخشی دئگیل . nəm yerdə yatmaq yaxşı deyil .
یئرینه yerinə (جایش ، مکانش) :

من بؤگون قلیان آلتی یئرینه فقط قهوه ایچدیم . (من امروز بجای صبحانه فقط قهوه خوردم .)
 mən bu gün qəlyanaltı yerinə fəqət qəhvə içdim .
 من سؤ یئرینه چای ایچدیم . mən su yerinə çay içdim . (من بجای آب چای خوردم .)

حروف اضافی : « دن » و « دان » (حالت تصریفی « از ») ،
 حروف اضافی « دن » و « دان » همچون حروف اضافی از مفعول با واسطه (از) می باشد :

- از حسن = حسن دن Həsəndən ، از کتاب = کیتاب دان kitabdan
 اکنون حروف اضافی « دن » با مفاهیم مختلف در جمله بکار گرفته می شود . مثال :
- o haradan (hardan) gəlir ؟ او هارادان گلیر ؟ ، او از کجا می آید
 - o təbrizdən gəlir او تبریزدن گلیر ، او از تبریز می آید
 - o işdən gəlir او ایشدن گلیر ، او از کار می آید
 - o kimdəndir او گیم دن دیر ؟ ، او طرفدار کی است
 - o bizdəndir او از ما است ، او بیزدن دیر
 - o bizdən deyil او از ما نیست ، او بیزدن دئگیل
- این گل از آن یکی زیباتر است ، بؤگول اوندان گؤزل دیر . bu gül ondan gözəldir .

- این از آن یکی بهتر است. بۇ اۇندان ياخشىدیر. bu ondan yaxşıdır .
- o ev nədəndir ? او ئو نه دندیر ؟ آن خانه از چه ساخته شده است ؟
- o ev palçıqdandır. او ئو پالچىقدان دیر. آن خانه از گِل است ،
- o ev bitondandır. او ئو بیتون دان دیر آن خانه از بتون است ،
- o maşın dəmirdəndir .. او ما شین دمیردن دیر.. آن ماشین از آهن است،

۱-۲) نفی سؤالی « نه n » بوسیله کلمه « یوخ yox » و دئگیل « deyil » انجام می گیرد. مثال :

- o nədəndir? آن از چه ساخته شده (آن از چه چیزی ترکیب یافته) = او نه دن دیر ؟
- نفی آن بوسیله کلمه « یوخ » (موجود نیست) و « دئگیل » (نمی باشد) ساخته می شود. مثال :
- o nədəndir? آن از چه ساخته شده (آن از چه چیزی ترکیب یافته) = او نه دن دیر. سوال : او نه دن دیر ؟ o nədəndir? (آن از چه ساخته شده است.)
- جواب : او پامبىقدان دیر o pambıqdandır (آن از پنبه است)
- نه خیر آن از پلاستیک است . او پلاستیک دن دیر. yox , o plastikdən dir.
- او پلاستیکدن دئگیل دیر. yox , o plastikdən dir.
- پس آن از چه چیزی ساخته شده است. بس او نه دن دیر. bəs o nədən dir?
- توجه : اگر کلمه سؤالی با فعل ساخته شود ، جواب آن نیز با فعل داده می شود.

۱-۳) نه ? nə ، کلمه سؤالی برای زبان :

علامت مخصوص سؤالی در زبان ترکی ، برای زبان « نه » می باشد. مثال:

- sənin ana dilin nədir ? سنین آنا دیلین نه دیر ؟
- sən nə dilincə danışsən ? سن نه دیلینجه دانیشیرسان ؟
- در مواردی بجای « نه » از کلمه سؤالی « هانسی » نیز استفاده میکنند . کلمه سؤالی

« هانسی » باید با حروف اضافی « ده » صرف شود و در جواب علاوه بر « ده » ضمیر (اضافه) ملکی « این » نیز به آن افزوده می شود. مثال :

سوال : سن هانسی دیلده دانیشیرسان ؟ sən hansı dildə danışırsan?
جواب : من تورک دیلینده دانیشیرام. mən türk dilində danışıram.

۳) قیدعلت :

نه یه (نیه) : نیه بۇرایا گلدین ؟ nəyə buraya gəldin ؟
گۆره : سنه گۆره بۇرایا گلدیم. sənə görə buraya gəldim. بخاطر تو به اینجا آمدم؟
نی یه : سن نی یه گلیر سن ؟ sən niyə gəlırsən ؟ تو برای چه می آیی ؟
نه اوچون : نه اوچون بۇرایا گلدین ؟ nə üçün buraya gəldin?
اؤنون اوچون : اؤنون اوچون بۇرایا گلدیم . onun üçün buraya gəldim .

کلمات مختلف و بکارگیری آنها در جمله :

باخ (بنگر)

بۇ آغاچ ، آغاچلارین آن بۇیویو دور ، باخ . (بنگر ، بدرختی که بزرگترین درختان است .)
bu ağaç , ağaçların ən böyüyüdür , bax .

سیخیلماق sixılmaq

منیم بۇگون جانیم سیخیلیر . mənım bu gün canım sıxılır . (من امروز دلتنگم)

سینمک sinmək : پیشیک یئره سینیب قۇشا باخیر . (گر به کمین کرده [جیم

شده ، پنهان شده] و به پرنده نگاه میکند) . pişik yerə sinib , quşa baxır .

بۇ یئمک (غذا) منیم جانیم سینمیر . bu yemək mənım canıma sinmir .

حاققیندا haqqında (در حق او)

آنا بالالاری حاق قیندا، چوخ اؤرك یاندىریب. (مادر در حق فرزندان خودخیلی دلسوزی کرده است.)
ana balaları haqqında çox ürək yandırır (dır) .

زمان zaman : من بۇ ایشی اؤز زمانیندا گؤره رم . (من این کار را در وقت خود) وقتش انجام میدهم.)
mən bu işi öz zamanında görərəm .

آرتیق artıq : من دئملی لرین هامیسی نی دئدیم ، بۇندان آرتیق داھی بیر سؤزوم یۇخدور .
(من همه گفتنی ها را گفتم ، بیشتر از این دیگر حرفی ندارم.)
mən deməlilərin hamısını dedi bundan artıq daha bir sözüm yoxdur .

اؤلماق (شدن) olmaq : منه کیتاب لازیم اؤلماق . (من بکتابی نیاز خواهم داشت.)
mənə kitab lazım olacaq.

سنه ده ، پؤل لازیم اؤلماق . (برای تو هم پول احتیاج [لازم] خواهد شد .)
sənə də , pul lazım olacaq.

احتیاج ehtiyac : منه ده پؤل احتیاج اؤلماق . (من هم به پول احتیاج خواهم داشت .)
mənə də pul ehtiyac olacaq .

سنه ده قیشدا گئییه جک احتیاج اؤلماق . (تو هم در زمستان به پوشاک احتیاج خواهی داشت .)
sənə də , qışda geyəcəm (paltar) ehtiyac olacaq .

دوز düz (راست . مستقیم)
بۇرادان شهره جان بیر دوز خیابان چکیله جک . از اینجا تا به شهر خیابان مستقیمی کشیده خواهد شد.
buradan şəhərəcən bir düz xıyaban çəkiləcəm .

دوغرو dođru (مستقیم . صحیح)
بلی سن دئین سؤز دوغرو دؤر ، بۇرادان بیر یئنی یؤل چکیله جک (بلی گفته تودرست است ، از اینجا یک راه جدیدی کشیده خواهد شد.)

bəli, sən deyən söz dođrudur, buradan bir yeni yol çəkiləcəm.

ياخين yaxın :

بۇ يۇل ايله شهره چۇخ ياخين اولاجاق. (با اين راه به شهر خيلى نرديك خواهد شد.)
 bu yol ilə şəhərə çox yaxın olacaq .

اۇزاق uzaq : (دور)

ايندىكى يۇل ايله شهر ، اون كيلومتر اۇزاق دير. (با راه كنونى (تا به) شهر ده
 كيلومتر دورتر است.)
 indiki yol ilə şəhər , on kilometr uzadır .

آشاغا aşığa (سمت پائين) : بۇ داغين دالى سيندا اۇتوبوسدان آشاغا ائنيب يئمك

يئيه جه ييك . (در پشت اين كوه از اتوبوس پياده شده غذا خواهيم خورد .)

bu dağın dalısında avtobusdan enib yemək yeyəcəyik .

يۇخارى yuxarı (سمت بالا)

بۇ تپه نين يۇخارى سيندا بير بۇيوك داغ وار. (در سمت بالای اين تپه كوه بزرگى

(قرار گرفته) موجود است.)
 bu təpənin yuxarisında bir böyük dağ var .

اوست üst (روى) : غذا يئيه ندىن سۇنرا بۇداغين اوستونه گرميه

گئده جه ييك. (بعد از خوردن غذا برای گردش کردن به بالای كوه خواهيم رفت.)

yemək yeyəndən sonra bu dağın üstünə gəzməyə gedəcəyik.

ايچرى içəri (ايچ iç)

بيز اۇرادا هامى ميز اۇتوبوس دان يئره ائنه جه ييك و اۇتوبوسون ايچريسينده قالان

اولماياجاق. (ما همگى در آنجا از اتوبوس پياده مى شويم و كسى در توى اتوبوس

نخواهدماند.)
 biz orada hamımız avtobusdan yerə enəcəyik ,

(düşəcəyik) və avtobusun içərisində qalan olmayacaq .

قارشى qarşı (مقابل) ايكى پهلوان قارشى قارشى يا گوله شجكلر. (دو پهلوان درمقابل هم

(روى روى هم) كشتى خواهند گرفت.)
 iki pəhləvan qarş - qarşıya güləşəcəklər.

ساغ sağ (راست) و **سۇل sol** (چپ) :

منیم تویمدا حسن ساغیمدا « ساغداش » ، حسین سولومدا « سولداش » دۇراجاقلار .

(درعروسی من ، حسن در سمت راست من « ساغدوش » و حسین در سمت چپ بعنوان

mənım toyumda Həsən sağımدا "sağdaş" (« سولدوش » خواهد ایستاد .)

Hüseyn solumda " soldaş " duracaqlar .

حسن منیم ساغیمدا و حسین ده سول طرفیمده دۇراجاقلار . (حسن در طرف راست

Həsən mənım sağımدا və (حسین در طرف چپ من خواهد ایستاد .)

Hüseyn də sol tərəfimdə duracaqlar.

آرتیق artıq (اضافی) : توی ائدمک جاوانلار اوچون یاخشی دیر ، اوندان آرتیق بیر

گۆزل ایش یوخدور . (عروسی کردن) گرفتن) برای جوانان خوب است ، زیباتر از آن

کاری نیست . toy etmək cavanlar üçün yaxşıdır , ondan artıq gözəl bir

iş yoxdur . (olmaz)

اسگیك əsgik (کم بود) : سککیز ، اوندان ایکی دنه اسگیك دیر .

səkkiz ondan iki dənə əsgikdir . (هشت ، از ده دو تا کم تر است .)

یئنه yenə (دگر بار ، مجدداً) : یئنه بهار گلدی . yenə bahar gəldi (از نو بهار آمد)

گینه ginə (دگر بار) : گینه بهار گلدی . ginə bahar gəldi (مجدداً بهار آمد)

یئنی yeni (تازه از نو) : یئنی دن باهار گلدی . yenidən bahar gəldi .

تزه دن təzədən (مجدداً ، بار دیگر)

تزه دن qar یاغیر . (از نو برف می بارد .) təzədən qar yağır .

نچه neçə (چند تا) : دۆرت ایله دۆرت نچه ائدر (اۇلار) ؟

dört ilə dört neçə edər (olar) ? (چهار با چهار چند میشود ؟)

بۆلو bölü (بۆلمک : قسمت کردن) : اؤنو ، ایکی یه بۆل ، اۇلار بئش .

onu (onı) ikiyə böl , olar beş . (ده را به دو تقسیم کن می شود پنج)

ئدر edər (می شود)

ایکی ایله ایکی ائدر دؤرت . iki ilə iki edər dörd . (دو با دو می شود چهار .)
 جوت **cüt جفت** : من بیر جوت گؤیرچین گؤرورم . (من یک جفت کبوتر می بینم .)
 mən bir cüt qöyərçin görürəm .

قوشا qoşa (دوتائی = برابر) : خیاباندا بیر قیز ایله بیر اوغلان قوشا گئدیرلر
 xıyabanda bir qız ilə bir oğlan qoşa gedirlər .

(یک دختر و پسر در خیابان کنارهم راه می روند .)

قالماق qalmaq (ماندن) : فعل « قالماق » در زبان ترکی در موارد زیادی بکار گرفته
 می شود منجمله در جملات التزامی . هرچند که فعل « قالماق » فعل التزامی نیست ولی نتیجه کار
 آن در جمله به شکل التزامی در می آید . مثال :

mən dünən çöldə susuz qaldım . من دونن چۆلدە سۇسوز قالدیم .

(من دیروز در بیابان تشنه [بدون آب] ماندم [اجبار بود و یا مجبور بودم])

اؤ بۇ ایل ایشسیز قالیدیر . o bu il işsiz qalıbdır . (او امسال بیکار مانده است .)

حذف حرف صدادار از چند کلمه :

در زبان ترکی چند اسمی بویژه در از اعضای بدن وجود دارد که در صرف یکی از

حروف صدادار آنها را حذف کرده و به شکل زیر بکار می گیرند :

– کلمات مذکور به شکل زیر در جمله بکار گرفته می شوند :

آغیز **ağız** در صرف به شکل : منیم آغزیم **ağzım** ، سنین آغزین .

بینی، بۇرون **burun** در صرف به شکل : منیم بۇرنوم **burnum** سنین بۇرنون .

شکم ، قارین **qarın** در صرف به شکل : منیم قارنیم **qarnım** (شکم من)

پسر ، اؤغول **oğul** در صرف به شکل : منیم اؤغلوم **oğlum** (پسر من)

(بعبارتی از کلمات ذکر شده يك حرف صدادار حذف می شود.)

توجه : در صرف کلمات مذکور برای سوم شخص جمع (اؤنلار) حرف صدادار حذف نمی شود :

اؤنلارین آغیزلاری ، ağızları ، اؤنلارین بورونلاری ، burunları
 اؤنلارین اؤغول لاری ، oğulları ، اؤنلارین قارینلاری ، qarınları
 آغزی آچیق قارنی بؤش . بؤرنو اؤجا ، اؤغلو یوخ .

- کلمات مذکور به شکل زیر در جدول زیر نیز صرف شده اند :

ضمایر	دهان ağız	بینی burun	شکم qarın	پسر oğul
من	ağzım	burnum	qarnım	oğlum
سن	ağzın	burnum	qarnım	oğlum
اؤ	ağzı	burnum	qarnım	oğlum
بیز	ağzımız	burnum	qarnım	oğlum
سیز	ağzınız	burnum	qarnım	oğlum

- کلمات مذکور را برای سوم شخص جمع به شکل زیر به فرم اصل خود بکار می برند :

اؤنلارین :	ağızları	burunları	qarınları	oğulları
------------	----------	-----------	-----------	----------